

ÄLKÄÄ MUKAUTUKO TÄMÄN MAAILMANAJAN MUKAAN

Historiallinen jumalanpalvelus vai modernit erityismessut?

Tämän vihkon ovat lahjoittaneet:

LUTHERAN HERITAGE FOUNDATION

36380 Garfield Road Suite 3
Clinton Township, MI 48035
USA

www.lhfmissions.org

SUOMEN LUTHER-SÄÄTIÖ

PL 127
00101 Helsinki

www.luthersaatio.com

Tämän kirjoituksen englanninkieliseltä nimeltään, Reflections On Contemporary/
Alternative Worship on laatinut Lutheran Church - Missouri Synodin
jumalanpalvelustoimikunta, Commission on Worship.

Kannen kuva on erään luterilaisen kirkon alttarimaalauksesta noin vuodelta 1600.
Se on otettu J. Diestelmannin kirjasta Üeber die Lutherische Messe (1998).

Käännös: Juhana Pohjola.

Piirroksat: Maria Pietilä

Myllypaino, Leväsjoki 2001

HISTORIALLINEN JUMALANPALVELUS VAI MODERNIT ERITYISMESSUT?

1. Johdanto

Johanneksen Ilmestyskirjan 5. luvussa lukijalle avautuu ihmeellinen näkymä taivaaseen. Koko taivaan joukko on kerääntynyt valtaistuimen ympärille. Riemullisessa laulussaan enkelit ja pyhät kiittävät Jumalan Karitsaa - Herraamme Jeesusta Kristusta - joka on tuonut heille pelastuksen. He ylistävät häntä, joka on tehnyt heistä kuningassuvun ja pappeja palvelemaan Jumalaa. (Ilm.5:10).

Vaikka emme suoraan Johanneksen ilmestyksen tavoin koe taivaan ihanuutta, Jumalan kansan jumalanpalveluksessa on kuitenkin aivan samasta kyse. Missä Jumalan sana puhtaasti julistetaan ja sakramentit oikein toimitetaan Kristuksen asetuksen mukaan, siellä Jumala varmasti on läsnä pelastaakseen meidät. Jumalanpalveluksessa olemme Pyhän Jumalan valtaistuinsalissa vastaanottamassa hänen lahjojaan ja vastaamassa hänen armoonsa. Meidän äänemme liittyy taivaan hovin ylistykseen tunnustaessamme Herraamme ja Vapahtajaamme. “Hänelle, joka valtaistuimella istuu ja Karitsalle ylistys ja kunnia ja kirkkaus ja valta aina ja iankaikkisesti.” (Ilm.5:13)

Viime vuosina lähes kaikissa kirkkokunnissa on alettu käydä merkittävää keskustelua jumalanpalveluksen olemuksesta ja kaavasta. Monin paikoin jumalanpalveluksen kaavaa on muutettu siten, että se ei enää vastaa vanhasta kirkosta periytyvän ehtoollisjumalanpalveluksen perusrakennetta. Tätä muutosta on pitkälti perusteltu halulla levittää evankeliumia tehokkaammin niin aktiiviseurakuntalaisille kuin seurakuntayhteydestä vieraantuneillekin. Toiset ovat tyytyneet korvaamaan joitakin liturgian osia uudella nykyaikaistetulla materiaalilla. Toiset taas ovat hyvinkin radikaalisti irrottaneet jumalanpalveluksen historiallisesta rakenteesta, joka on menneiden kristillisten sukupolvien, siis lähes 2000 vuoden ajan siirtynyt aina eteenpäin meille asti.

Suomessa on otettu uusi jumalanpalveluskaava käyttöön. Odotuksena on, että jatkuvasti laskussa olleet jumalanpalveluskävijämäärät käännettäisiin nousuun ja jumalanpalvelus saisi sille kuuluvan paikan seurakuntien elämässä. Täyttääkö uudistus kirkot - se jää nähtävästi. Erilaisia kokeilu- ja erityismessuja on ollut käytössä jo pitkään ja laajalla skaalalla. Päiväjumalanpalveluksen asemaa ne eivät kuitenkaan ole korvanneet. Toisinaan ne on upotettu osaksi lasten ja nuorten tapahtumia, juhlatilaisuuksia, retkiä tai retriittejä, tai sitten ne ovat muodostaneet omia hengellisiä viiteryhmiä kuten Tuomas-messuyhteisön. Uusien messujen avulla jumalanpalveluskävijämäärien onnetonta kehityskulkua on yritetty estää. Kirkon virallinen jumalanpalvelusuudistus on tuonut tietyn moninaisuuden. On todennä-

köistä, että tämä virallinen moninaisuus avaa portit vielä suuremmalle kirjavuudelle. Tälle ominaista on elämysten tarjoaminen eikä niinkään uskon sisällön ja jatkumon merkitys. Elämys ei kuitenkaan elätä ja erikoisuudet latistuvat tavalliseksi. Erityishuomio tulisikin kiinnittää saarnan asemaan, joka on surkastunut. Saarnan ainoa kriteeri näyttää olevan se, että se ei saa olla liian pitkä. Perusteeksi annetaan se, että ihmiset eivät ole tottuneet kuuntelemaan puheita. Pituus ei kuitenkaan ole olennainen kysymys vaan sisältö. Kristinuskon perustietämys on romahdusmaisesti laskenut. Tämänkin tähden saarnan asemaa olisi korostettava. Jumalanpalvelus voi vain uudistua ja kävijämäärät voivat nousta, jos saarna saa sille kuuluvan paikan. Saarnatuolin ja alttarin on oltava tasapainossa ja kiinteässä yhteydessä toisiinsa. (Toim. huom.)

Jumalanpalvelus on kirkolle elintärkeä kysymys. Siinä nimittäin Jumala jakaa elämää antavat sanansa ja sakramenttinsa. Sen vuoksi tämän aiheen käsittely vaatii huolellista ajatustyötä ja harkintaa. Voimme sanoa varmuudella, että kirkolla on suuri vastuu toimia uskollisesti jumalanpalveluksessaan, jossa Jumala lahjoittaa syntien anteeksiantamuksen, elämän ja autuuden kansallensa.

2. Jumalanpalvelus ja liturgia

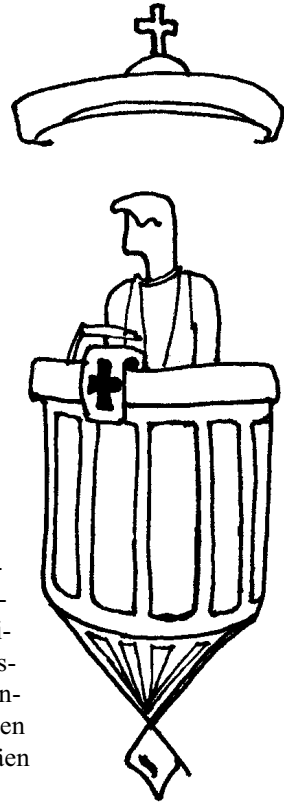
Kristinuskon määritelmänsä mukaan pelastuskeskeinen. Raamattu selvästi todistaa, että Jumala tuli Kristuksessa pelastamaan syntisiä (1.Tim.1:15). Varmasti seurakunnan jumalanpalvelusta voidaan luonnehtia samalla tavalla. Se myös on pelastuskeskeinen. Jumalan kansa kokoontuu kuulemaan elämän sanaa ja syömään ja juomaan Pyhässä Ehtoollisessa Kristuksen ruumiin ja veren. Siten jumalanpalvelusta voidaan kuvata eläväksi vuorovaikutukseksi pelastavan Jumalan ja pelastusta tarvitsevan syntisen ihmisen välillä.

Ilman Jumalan armollista aloitetta ja meidän luoksemme tulemista, emme pystyisi vastaanottamaan hänen hyviä lahjojaan saati sitten ylistämään ja kiittämään niistä. Psalmikirjoittaja ytimekkäästi ilmaiseekin asian: "Herra, avaa minun huulen, että minun suuni julistaisi sinun kiitostasi." (Ps.51:15) Jumalanpalvelus ei siten ole jotain sellaista, jossa me osoitamme kunnioitusta jollekin jumalalliselle olennolle tai yliluonnolliselle voimalle. Jumalanpalvelus on ensiksi ja ennen kaikkea sitä, että Jumala tulee meidän luoksemme ja palvelee meitä antaen meille syntien anteeksiantamuksen, elämän ja autuuden lahjat. Uskon kautta vastaanotamme nämä lahjat kiitoksella ja ylistyksellä hyvää ja armollista Jumalaa kohtaan.

Liturgiassa Jumala jakaa lahjojaan kansallensa. Koska Jumalan sana ja sakramentit eivät ole meitä varten vain jossakin tyhjiössä, meillä on liturgia. Se on rakenne, jonka kautta nämä lahjat annetaan seurakunnalle. Aivan varhaisimmista ajoista saakka kristillisessä kirkossa liturgialla on ollut kaksi perusrakennetta: Päivittäiset aamu- ja iltarukoukset sekä säännöllisesti viikoittain Herran Ehtoollisen vietto. Vuosisatojen varovaisen ja tarkoin harkitun kehityksen tuloksena tietyt

raamatuntekstit ovat tulleet pysyviksi osiksi näihin historiallisiin liturgioihin. Yleisesti ottaen nämä tekstit käsittelevät Jumalan pelastussuunnitelmaa, Kristuksen persoonaa ja työtä sekä Herran Ehtoollisen olemusta ja siunausta.

Liturgiasta puhuttaessa on tehtävä selväksi, mitä se on ja mitä se ei ole. Toiset näkevät liturgian tarkoittavan jotain tiettyä kaavaa. Vaikka jokin kaava voikin olla ilmaus kirkon liturgiasta, ne eivät kuitenkaan ole yksi ja sama asia. Jotkut myös ajattelevat, että on vain olemassa yksi oikea jumalanpalveluskaava eikä siitä voi poiketa. Kummattaakaan näistä näkemyksistä eivät näe kirkon liturgian rikkautta. Liturgia, joka meille vuosisatojen saatossa on annettu, on elävä ja hengittävä rakenne. Se sisältää vakinaiset osat [esim. Herra armahda (*Kyrie*), Pyhä-hymni (*Sanctus*), Jumalan Karitsa (*Agnus Dei*) ja vuorolaulut], jotka tarjoavat kehykset, joidenka sisäpuolella on mahdollisuus suureenkin vaihtelevuuteen. Nämä liturgian vaihtuvat osiot perustuvat päivän teemaan, kirkkovuoteen ja evankeliumikirjan teksteihin. Liturgia on kaikkea muuta kuin pakkopaidanomainen kaava! Päinvastoin, se tarjoaa mahdollisuuden luovuuteen - sanan parhaassa merkityksessä - säilyttäen kuitenkin jatkuvuuden.

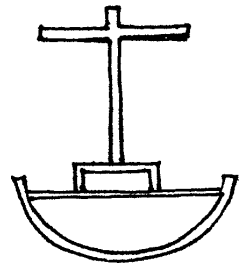
3. Miten tavoittaa seurakuntayhteystestä vieraantuneet?

Herramme Jeesus Kristus on käsenyt kirkkoaan menemään kaikkeen maailmaan ja tekemään opetuslapsia kastamalla ja opettamalla pitämään kaiken sen, mitä hän käski (Matt.28:19-20). Alkaen Apostolien teoista aina nykyaikaan asti kirkon historia on ollut tämän käskyn toteuttamista. On olemassa miljardeja ihmisiä, jotka eivät vielä tunne Kristusta eivätkä siten ole osallisia siitä elämästä, jonka hän on heille voittanut. Ilman uskoa Kristukseen nämä ihmiset joutuvat ikuisen kadotukseen. Tämä surullinen tosiasia tulisi saada meidät murheellisiksi ja myös kokemaan samaa myötätuntoa, jota Jeesus koki nähdessään kansanjoukot, jotka olivat ilman paimenta (Matt.9:36).

Kirkkoon kuulumattomien ja sen elämästä vieraantuneiden tavoittaminen on suuri haaste. On hyvin valitettavaa, että kirkon historiallista liturgiaa arvostavien parissa on myös esiintynyt väheksyvää asennetta evankeliointia kohtaa. Samalla on todettava, että liturgian merkitystä evankeliumin levittämisessä on myös vähä-

telty. On hyödytöntä kysyä, onko seurakunnan jumalanpalvelus tarkoitettu tunnustaville kristityille vai seurakunnasta vieraantuneille ja siihen kuulumattomille. Onhan selvää, että jumalanpalvelus, jossa Jumala tulee luoksemme sanan ja sakramenttien kautta antamaan kansallensa elämän, on hyödyllistä molemmille. Niille, jotka eivät ole uskossa, jumalanpalvelus on tietystä mielessä käsittämätön, koska Jumalan Hengen asiat ovat vain niiden ymmärrettävissä, joilla on Jumalan Henki (1.Kor.2:14). Siitä huolimatta Jumalan sanan lukemisen, laulamisen ja saarnaamisen kautta varmasti uskosta osattomatkin tulevat ravituiksi (Jes.55:10-11). Tämän lisäksi jumalanpalvelus osoittaa, että Jumala on keskuudessamme ja voi siten johtaa epäuskoiset saamaan lisäopetusta (kastamattomat Pyhälle Kasteelle, kastetut mutta kirkkoon kuulumattomat takaisin kirkon yhteyteen) ja vihdoin myös Herran Pyhälle Ehtoolliselle (1.Kor.14:24-25).

Tavoittaakseen kirkosta vieraantuneet jotkut näkevät jumalanpalveluksen ensisijaiseksi evankelioimispaikaksi. Tiedostaessaan, ettei kohderyhmälle jumalanpalveluksen liturgia ja virret ole ennestään kovin tuttuja, kaavaa on muutettu ja virret korvattu muun tyyllisellä musiikilla. Näin on syntynyt erilaisia rock- pop- ja tangomessuja. Näiden tarkoituksena on ollut löytää kosketuskohta ja väylä, jota kautta kohderyhmä voisi löytää tien seurakunnan yhteyteen. Tämä lähestymistapa pitää kuitenkin sisällään oletuksen, ettei historiallinen liturgia ja virret voi viestittää tehokkaasti evankeliumia seurakunnasta vieraantuneille. Tätä lähtökohtaa eivät kuitenkaan kaikki hyväksy. On paljon niitä seurakuntayhteydestä irrallaan olevia, joiden mielestä heille mieluisin jumalanpalvelus on juuri 'traditionaalinen'. Tämän lisäksi on ajassamme ja yhteiskunnassamme kaipuuta sellaiseen hengellisyyteen, joka on enemmän kuin 'tässä ja nyt'. Kirkon historiallisessa liturgiassa on juuri kyse siitä. Liittäähän seurakunnan jumalanpalvelus meidät koko Kristuksen kirkon kanssa yhteen mukaan lukien kaikki pyhät taivaassa.

4. Liturgia on uskon opettaja

Muutokset kirkon jumalpalveluskaavaan on aina tehty varovasti ja siksi hitaasti. Yksi syy tällaiseen varovaisuuteen on liturgian tehtävä uskon opettajana. Modernin teknologian – tieto- ja kopiokoneiden - avulla on suhteellisen helppoa korvata kirkon historiallinen liturgia jollakin muulla kaavalla. Tästäkin syystä on tärkeää kysyä: Miksi kirkko on säilyttänyt liturgian läpi vuosisatojen erilaisissa kulttuureissa tapahtuneista dramaattisista muutoksista huolimatta? Historialliseen liturgiaan on tehty lukuisia lisäyksiä ja muutoksia vuosien saatossa, mutta sen perusrakenne vakioteksteineen on säilynyt uudistuksesta toiseen. Mikä selittää liturgian säilymisen? Vuosisatojen saatossa kirkko on ymmärtänyt, miten jumalanpalvelus elintärkeällä tavalla muovaa Jumalan kansan jäsenten uskoa. Viikoittaisten evankeliumikeskeisten Raamatun perustekstien toiston

kautta Jumalan kansalle opetetaan kristinuskon perustavat totuudet. Liturgia ja virret tarjoavat rakennuspuut koko elämän kestävään Jumalan lahjojen vastaanottamiseen sanassa ja sakramenteissa.

Liturgian tehtävään uskon opettajana liittyy erottamattomasti jumalanpalveluksessa luettavat Raamatun lukukappaleet sisältävän evankeliumikirjan käyttö. Joka **kirkkovuosi** seurakunta elää uudestaan Kristuksen kanssa pelastushistorian tapahtumat. Se alkaa hänen odotuksestaan (adventti) edeten hänen syntymäänsä (joulukuun), kuolemaansa ja ylösnousemukseensa (pääsiäinen) ja Pyhän Hengen lähettämiseen (helluntai). Näin liitettynä kirkkovuoden kautta Jeesuksen elämään ja työhön seurakuntalaiselle opetetaan uskon perusasiat.

Yksi keskeinen kirkon liturgisen perinteen siunaus on **toisto**. Toiston kautta kristitty oppii perustavat ja tärkeät totuudet ulkoa. Sydämellä uskomme ja suulla tunnustamme (Room.10:9). Toistamalla jumalanpalvelusliturgiaa kristillisen uskon perusteet valetaan kristittyyn niin lujalla tavalla, että sen varaan voi rakentaa koko elämän ajan. Sen sijaan, jos tekstien toistamisesta luovutaan jokaviikkoisten uutuusmateriaalien hyväksi, mahdollisuus juurruttaa muuttumattomat totuudet Jumalan kansan – erityisesti lasten – sydämiin oleellisesti heikentyy.

Keskeisten tekstien toiston kautta saavutetaan suuri etu: **yhteinen kieli**. Jokaisessa yhteisössä ja ammattikunnassa on oma erityislaatuinen sanastonsa ja vakiot menettelytavat, jotka mahdollistavat tehokkaan työskentelyn. Arkkitehtien käyttämät symbolit saavat paperin elämään informaatiollaan. Puuseppä oppii lyömään naulan kiinni mahdollisimman vähillä iskuilla. Pankkiirit käyttävät kaavoja, jotka tekevät korkoa korolle maksamisen yksinkertaiseksi asiaksi. Samalla tavoin kirkolla on yhteinen kieli, jossa puhutaan synnistä, armosta, parannuksesta, anteeksiantamuksesta, sovinnosta, vanhurskauttamisesta... Näitä uskonopin ilmauksia varmasti opetetaan saarnoissa ja raamattutunneilla. Mutta tämä yhteinen kieli opitaan myös liturgiassa ja virsissä, joita lauletaan viikosta toiseen. Yhdessä Martti Lutherin Vähä katekismuksen kanssa ne luovat seurakunnassa yhteisen tavan puhua. Näin meidät varustetaan uskollisiksi todistajiksi tunnustaessamme pelastavan totuuden tämän yhä sekavamman ja pimenevän maailman keskellä.

Liturgian tyypistämisen tai hylkäämisen perusteluna on usein esitetty, että virsikirja ja liturgia sisältävät asioita ja käsitteitä, jotka eivät avaudu kirkosta vieraantuneille tai edes tavalliselle kirkossakävijälle. On selvää, ettei kirkko halua käyttää sellaista liturgiaa, joka hämmentää ihmisiä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että jumalanpalvelus toteutettaisiin pienimmän yhteisen nimittäjän mukaan. Liturgian nerous piilee juuri siinä, että samalla kun se välittää kirkkaan evankeliumin sanoman, se myös jatkuvasti **ohjaa syvempään tutkisteluun ja hartauteen**. Ajatelkaamme esim. Isä meidän – rukousta. Tuskin pystymme laskemaan, kuinka monta kertaa olemme rukoilleet sen. Ehkä jo lapsina rukoilimme sen, vaikka rukouksen merkitys olikin meille jonkin verran hämärän peitossa. Mutta merkitsikö se sitä, ettemme opettaisi tätä rukousta tai muita tekstejä lapsille? Tai sitten kun hallit-

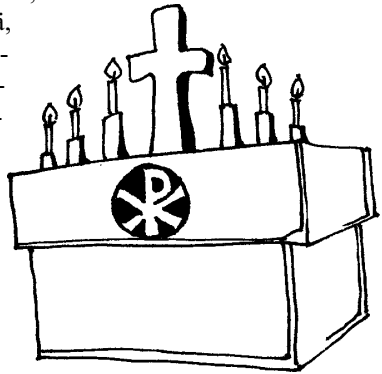
semme sen merkityksen, meidän ei tarvitsisi enää rukoilla Isä meidän – rukousta? Tuskinpa niin. Sen sijaan opimme Isä meidän – rukouksen, apostolisen ja Nikean uskontunnustuksen sekä muut perustavat tekstit niin hyvin, että voimme lopun elämäämme kasvaa yhä syvemmälle niiden ymmärtämisessä. Vasta sitten kun nämä tekstit ovat tulleet osaksi meitä, voimme oppia todella arvostamaan niiden sanoman täyteläisyyttä.

5. Olemme ‘yhden’ kirkon jäseniä

Apostoli Paavali iloitsee Efesolaiskirjeessään siitä totuudesta, että kirkko on yksi. “Yksi ruumis ja yksi Henki, niin kuin te olette kutsututkin yhteen ja samaan toivoon, jonka te kutsumuksessanne saitte; yksi Herra, yksi usko, yksi kaste; yksi Jumala ja kaikkien Isä, joka on yli kaikkien ja kaikkien kautta kaikissa.” (Ef.4:4-6) Vaikka Paavali jatkaa tässä yhteydessä opetusta erilaisista tehtävistä seurakunnassa, painopiste ei ole moninaisuudessa vaan siinä, miten Jumala käyttää erilaisia lahjoja kirkon ykseyden vahvistamiseen: “Hän antoi lahjoja ihmisille ... Kristuksen ruumiin rakentamiseen kunnes me kaikki yhteyteen uskossa...” (Ef.4:12b-13a) Raamatun korostama kirkon ykseys ja järjestys (Ks. myös Room.12:5; 1.Kor.12:12-26; 14:40) täytyy pitää mielessä, kun seurakunnassa pohditaan historiallisesta liturgiasta poikkeavia moderneja erityismessuja. Usein seurakuntia opastetaan tarjoamaan useita tyyliltään erilaisia jumalanpalveluksia, jotta niihin saataisiin houkuteltua mahdollisimman monta ihmistä (tai ihmisryhmää: lapsia, nuoria, karismaatikkoja, klassisen tai popmusiikin ystäviä etc. Toim. huom.) kirkosta vieraantuneen kulttuurin keskeltä. Ajatuksena siis on,

ettei seurakunnan ykseys ole riippuvainen siitä, osallistuvatko kaikki samankaltaiseen jumalanpalvelukseen. On totta, ettei ole olemassa mitään raamatullista asetusta, jonka mukaan seurakunnassa täytyisi käyttää vain yhtä ja samaa jumalanpalveluskaavaa. Siitä huolimatta seurakunnan täytyy kantaa huolta sen ykseydestä ja järjestyksestä. Kahden, kolmen tai jopa neljän eri tyylisen jumalanpalveluksen järjestäminen samassa seurakunnassa voi kyllä tarjota moninaisuuden evankeliumin välittämiseen erilaisista taustoista ja kokemusmaailmoista tuleville. Lopputuloksena ei kuitenkaan välttämättä

parane. Seurakunnan jäsenet kulkevat omia polkujaan valiten jumalanpalveluksen omien henkilökohtaisten makutottumuksiensa mukaisesti. Sen sijaan, että opittaisiin elämään ja osallistumaan jumalanpalvelukseen koko ruumiin kanssa kaiken sen tuoman ilon ja vaikeuksien keskellä, annetaankin kuva, että seurakunta on yksilöistä koostuva yhteisö, joka jakautuu ja lokeroituu yksilöiden mieltymysten perustella. Miten tämä tuo ilmi kirkon ykseyden?

6. Jumalanpalvelus ja kulttuuri

Niin kauan kuin kirkko on ollut olemassa, se on taistellut pysyäkseen uskollisena Jeesuksen käskylle ‘olla maailmassa, mutta ei maailmasta’ (Joh.17:11-18). Tämä jännite tunnetaan nykyään selvästi, kun maailma tulee yhä vihamielisemmäksi kristinuskoa kohtaan. Joka puolelta meitä pommitetaan ärsykkeillä, jotka houkuttelevat tämän maailman nautinnoilla ja rohkaisevat tavoittelemaan maallista menestymistä. Aikamme **nautinnonhakuisuuteen**, hedonismiin liittyy oleellisesti myös uusi maailmakatsomus, jonka mukaan **ei ole olemassa absoluuttista totuutta**. Toisin kuin kahden edellisen vuosisadan modernismi, joka haastoi raamatulliset totuudet tieteen nimissä, aikamme postmodernismin mukaan jokainen on oikeutettu omaan totuuteensa. Tällaisessa henkisessä ilmapiirissä kristinuskon kaikki muut totuudet poissulkevaa opetusta pelastuksesta yksin uskon kautta Kristukseen (Apt.4:12) ei oteta lämmöllä vastaan vaan monet hylkäävät sen. Postmodernismin käsitys yksilöstä tuo ilmi olennaisesti sen, mitä tarkoittaa olla syntinen. Painopiste nimittäin poikkeuksetta laitetaan ‘omalle minälle’. Jumalan sanan ohjauksen sijasta yksilön omat tuntemukset, halut ja toiveet ohjaavat usein elämän päätöksiä kaikilla sen osa-alueilla.

Toinen piirre kulttuurissamme on taipumus utilitarismiin ja pragmatismiin. Lyhyesti sanottuna nämä ‘ismit’ edustavat ajattelua, jonka mukaan **meidän tulisi käyttää kaikkia mahdollisia keinoja saavuttaaksemme päämäärämme**. Tämän maailmankatsomuksen voisi tiivistää lauseeseen: “Jos se toimii, hyödynnä sitä.” Raamattu ei kuitenkaan koskaan opeta, että lopputulos pyhittäisi keinot.

Suurenevassa määrin yhteiskuntaamme uhkaa kaksi vaaraa: **eristäytyminen ja passivoituminen**. Television ja tietokoneen kaltaiset keksinnöt ovat olleet huikaita edistysaskeleita, mutta samalla ne ovat avanneet väylän eristäytymiseen ympäröivästä maailmasta. Olemme hyvää vauhtia menettämässä kyvyn keskinäiseen vuorovaikutukseen toistemme kanssa monilla eri tavoilla. Varmastikin tämä suuntaus on haaste kirkon yhteisölliselle luonteelle, mikä tarkoittaa sitä, ettei seurakunta ole vain yksilöistä koostuva joukko vaan uskovista muodostuva ruumis (1.Kor.12:27; Ef.2:19-22; 4:4-6).

Lopuksi, aikamme pyrkii kaikessa **välittömään tyydytykseen ja heti nautittavuuteen**. Ensin tuli puhelin. Nyt telefaxin ja internetin kautta välitön yhteydenpito kaikkialle maailmaan on mahdollista. Pikaravintolakulttuuri kännyköistä puhumattakaan antavat meidän ymmärtää, että maailma ympärillämme on valmis palvelemaan meitä. Tämän lisäksi jatkuvana kiusauksena on odottaa, että kaiken täytyy olla merkityksellistä, relevanttia tässä ja nyt. Jos se ei sitä ole, sen hyödyllisyys kyseenalaistetaan.

Tähän maailmasta tulevaan paineeseen kirkon jumalanpalveluksen täytyy vastata uimalla kulttuurissamme vastavirtaan. Sen tehtävä ei ole kulttuurin palveleminen vaan kristillisen uskon synnyttäminen ja hoitaminen. Sen tähden sen täytyy olla kulttuuriin nähden korjaava ja tarpeen tullen kriittinen. Vain toimiessaan

vastapainona kulttuurille se voi oikealla tavalla palvella kulttuuriakin. Vastoin aikamme pyrkimystä suhteellistaa kaikki, jumalanpalveluksessa tulee käydä selvästi ilmi Jumalan sanan koko totuus sekä Jumalan hirvittävä tuomio syntiä kohtaan että hänen lohduttava anteeksiantamuksensa Kristuksen tähden. Vaikka tämä maailma aina pyrkii katkaisemaan kirkon profeettalliselta julistukselta terän, me julistamme päättäväisesti ja uskollisesti totuutta tietäen hyvin, että evankeliumi ja Kristus Jeesus itse on loukkauskivi (Matt. 21:42; 1.Kor.1:18-25). Samalla kun tiedämme, että sanoma rististä on monille loukkaus, emme tietenkään valmistele tai vietä tarkoituksella jumalanpalveluksia niin, että ihmiset kääntyisivät pois.

Jumalanpalveluksemme tulee vastustaa muitakin ajallemme ominaisia suuntauksia. Emme saa antaa halujemme ja tarpeidemme sanella jumalanpalveluskaavaamme vain siksi, että olemme tottuneet siihen, että kaiken tulee olla heti helposti avautuvaa ja 'merkityksellistä'. Historiallisen liturgian nerous on sen kyky porautua asioiden ytimeen, nimittäin meidän tilaamme syntisinä ja Jumalan armoa tarvitsevina. Tämän tähden se on säilynyt vuosisatojen halki erilaisissa kulttuureissa. Vaikka uudet itse tehdyt esim. synnintunnustus- tai synninpäästökaavat ja uskontunnustus voivat tuntua tilanteeseen sopivilta, niissä piilee vaara kiinnittää huomio Jumalan sijasta itseemme.

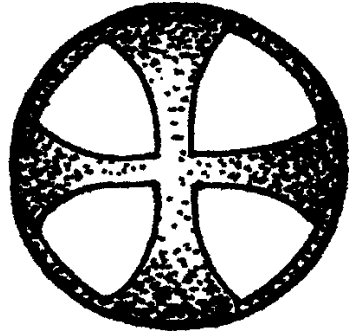
Samalla tavoin kirkon tulee olla varuillaan, ettei sen jumalanpalvelus passivoi ihmisiä. Tämä vaara tulee hyvin yksinkertaisesti esiin siinä, että monin paikoin kirkkoon kokoontuvia ihmisiä kutsutaan 'yleisöksi'. Tavanomaisesti yleisöhän tulee katsomaan esitystä. Jumalanpalveluksessa ei todellakaan ole kyse esityksestä! Se on Jumalan pyhien kokoontuminen hänen lahjojensa äärelle, jotta he saisivat ja omistaisivat elämän. Jumalanpalvelus on jotain täysin erilaista kuin mikään muu tässä maailmassa. Millä tavoin Jumalan kansa kokoontuu ja miten jumalanpalvelus toimitetaan, tulee puolestaan heijastaa tätä todellisuutta: taivas maan päällä. Jumalanpalvelus on kaikkea muuta kuin synkeä ja masentava kokemus. Messu sisältää koko ihmistunteiden kirjon. Erilaisten tuntemuksien tuottaminen ei kuitenkaan ole itse tarkoitus, vaan ne ovat vastakaikua Jumalan lahjojen vastaanottamiselle.

Jumalanpalvelus ei ainoastaan ole kulttuurimme vastainen vaan se on myös myönteisellä tavalla **kulttuurin ylittävä**. Se ei ole tietyn paikan tai aikakauden tuote, vaan se on syntynyt ja kehittynyt eri aikakausina ja eri paikoissa kirkon viisauden ja kokemuksen perusteella. Vuosisatojen aikana liturgia on omaksunut parasta eri uskon yhteisöistä. Tässä prosessissa se on ollut yhdistävä tekijä kirkossa. Se on mahdollistanut eri maista ja roduista tulevien kristittyjen ylistyslaulun yhdessä ja yhdestä suusta Luojalleen ja Lunastajalleen.

Liturgia ottaa myös tästä ajasta sen parhaat Jumalan lahjat. Luonnostaan se on hyvin hidas prosessi, koska on tutkittava tarkoin mitkä virret ja liturgiat ovat sellaisia, että ne kestävät ajan hampaan. Ei suinkaan kaikki, mitä nykyään sävelletään tai sanoitetaan jumalanpalveluskäyttöön tule olemaan tulevaisuudessa käyt-

tössä. Mutta varmasti jotkut Jumalan lahjat säilyvät ja julistavat evankeliumia myös tuleville sukupolville.

Vaikka siis kirkon jumalanpalveluselämä käyttää hyväkseen parasta mitä eri kristilliset yhteisöt voivat tarjota, se ei kuitenkaan tapahdu umpimähkäisesti ilman tarkkaa seulontaa. Eivät kaikki ilmaisutavat ole yhteensopivia evankeliumin kanssa. Esimerkiksi jotkut musiikkityylit ovat soveliaampia ja toiset taas soveltumattomampia jumalanpalveluskäyttöön. Tästä syystä on olennaisen tärkeää, että **musiikki** sanomaan soveltuvalla tavalla **palvelee** sitä eikä hukuta sitä toisella sanomalla. (Tämä on tärkeä huomio varsinkin tänä aikana, jolloin musiikki on saanut yhteiskunnassa ja erityisesti nuorisokulttuurissa ylikorostetun aseman ja on lähes uskonnon harjoituksen asemassa. Samoin musiikkia (väärin) käytetään myös joissain kristillisissä piireissä 'sakramentin' asemassa so. välineenä Jumalan yhteyteen. Musiikin tulee palvella ja tukea sitä todellisuutta, että jumalanpalveluksessa kohtaamme pyhän Jumalan. Tämä ei voi toteutua, jos musiikki muodostuu itse tarkoitukseksi ja viihteen aikaansaajaksi. Toim. huom.) On aina muistettava, ettei tyyli – 'miten' – ole koskaan neutraali, vaan on erottamattomalla tavalla sidoksissa asiaan – 'mitä' – julistetaan.

Jumalanpalveluksen vaikutusvoima ei viime kädessä ole riippuvainen siitä, kuinka korkeatasoisesti se toimitetaan. Tästä huolimatta seurakunta haluaa viettää sitä parhaalla mahdollisella tavalla. Tämä edellyttää riittävää ja päämäärätietoista suunnittelua pastoreilta, musiikista vastaavilta ja koko seurakunnalta. Päämääränä ei ole korkea taso sen itsensä vuoksi, vaan yksinkertaisesti on kyse siitä, että me annamme parhaamme, jotta Jumalan kansan juhla rikastuisi vastaanottaessamme kiitoksella Jumalan lahjoja.

7. Lopuksi

Keskusteltaessa jumalanpalveluksen tyylistä ja rakenteesta tunteet usein kuumenevat ja harvoin päästään asiassa yli tunnetason. Tämän artikkelin tarkoituksena on osoittaa, että kysymys jumalanpalveluksesta liittyy olennaisesti kysymykseen kirkon ykseydestä, uskon muotoutumisesta ja uskollisuudesta Jumalan sanalle. Muutos jumalanpalveluksessa voi olla merkki siirtymästä myös uskonopissa. Kirkon vanha viisaushan kuuluu: "Miten rukoilemme, siten uskomme." Uskollisuudesta Jumalalle, rakkaudesta kadonneihin ja vastuusta tulevia sukupolvia kohtaan, kristittyjen on tarkoin kiinnitettävä huomiota siihen, minkä tunnustuksen annamme julkisessa jumalanpalveluksessamme.

“Meidän aikamme Kirkko kohtaa valtavia haasteita. Niiden keskellä se ei saa unohtaa, että sitä uudistava voima pulppuaa jumalanpalveluksesta. Tämä kirjoitus valaa luottamusta siihen, että sanassa ja sakramenteissa läsnä oleva Kristus hoitaa omiaan. Paniikinomaisen uudistamisen sijaan tarvitaan syventymistä uskon olemukseen. Näin Kristus voi jumalanpalveluksessa tavoittaa niin oudon ja vieraan kuin väsyneen ja uupunen vakiokävijänkin.” **pastori, teol.toht. Erkki Koskenniemi**

“Käsissäsi on huomattava puheenvuoro jumalanpalveluksen ympärillä käytävään keskusteluun. Moni kysyy aikanamme: Miten voisin kasvaa uskossa? Kirjoitus osoittaa miten jumalanpalveluksen rakenne, historiallinen aines ja päämäärä on asetettu juuri uskon syntymistä ja kasvua varten. Jumalanpalveluskaava sisältää myös evankelioivan otteen. Kirjoitus sukeltaa syvälle ja antaa työvälineitä arvioida ja kehittää myös paikallista jumalanpalvelusta.” **pastori Vesa Pöyhtäri**

Tämä vihko jatkaa Suomen Luther-säätiön **Aamutähti-** sarjaa, joka keskittyy uskonelämän peruskysymyksiin. Sarjan toimittajina ovat rovasti, teol.lis. **Simo Kiviranta** ja pastori **Juhana Pohjola**.

Suomen Luther-säätiö
Aamutähti
Nro 8.

ISBN 951-98519-7-6